

Obowiązki formalnoprawne związane z prowadzeniem oczyszczalni ścieków przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne.

Anna Mączka-Lesisz

WSTĘP

Działalność przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych – w tym odprowadzanie i oczyszczanie ścieków – regulowana jest w szeregu aktów prawnych. Ustawy i akty wykonawcze do nich nakładają na przedsiębiorstwa obowiązki wiążące się bezpośrednio lub pośrednio z szeroko rozumianą ochroną środowiska. Obowiązki te rozpoczynają się już na etapie planowania inwestycji w zakresie budowy sieci, przyłączy i urządzeń kanalizacyjnych, w tym oczyszczalni ścieków. Zakres niniejszego opracowania obejmie jedynie obowiązki formalnoprawne przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, które wynikają *stricte* z prowadzenia oczyszczalni ścieków i oczyszczania ścieków, w tym zwłaszcza wprowadzaniem ścieków do środowiska. Nie obejmie natomiast dodatkowych działalności – i obowiązków z nimi związanych, jaką mogą podejmować prowadzący oczyszczalnie ścieków, za wyjątkiem przyjmowania nieczystości ciekłych do stacji zlewnych.

Oczyszczalnia ścieków. Oczyszczanie ścieków.

Aby móc omawiać problematykę oczyszczania ścieków, warto rozpocząć od wskazania, czym jest sama oczyszczalnia ścieków i oczyszczanie ścieków na gruncie obowiązujących aktów prawnych. Niewątpliwie oczyszczalnia ścieków stanowi urządzenie kanalizacyjne w rozumieniu ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Zgodnie z art. 2 pkt 14) tej ustawy, *urządzenia kanalizacyjne to sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków*. Natomiast oczyszczanie ścieków mieści się w pojęciu zbiorowego odprowadzania ścieków z art. 2 pkt 20) ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków – tj. *działalności polegającej na odprowadzaniu i oczyszczaniu ścieków, prowadzonej przez przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne*.

Można więc powiedzieć, że oczyszczalnia ścieków stanowi zespół urządzeń i obiektów technologicznych służących do oczyszczania ścieków.

Obowiązki odnoszące się do oczyszczalni ścieków jako urządzeń kanalizacyjnych spoczywają na przedsiębiorstwie wodociągowo-kanalizacyjnym. Sama definicja

przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego, zawarta jest w art. 2 pkt 4) ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Za przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne Ustawa uznaje przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju działalność.

Na gruncie prawa wodnego, odbiór i oczyszczanie ścieków oraz wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, obejmujące także wprowadzanie ścieków do urządzeń wodnych – stanowią usługi wodne (art. 35 ust. 3 pkt. 4 i 5 prawa wodnego). Zaś do urządzeń wodnych zalicza się stawy przeznaczone do oczyszczania ścieków, urządzenia lub budowle służące do kształtowania zasobów wodnych lub korzystania z tych zasobów, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód, do ziemi lub do urządzeń wodnych oraz wyloty służące do wprowadzania wody do wód, do ziemi lub do urządzeń wodnych (art. 16 pkt 65 lit. c i f prawa wodnego).

Gdy mowa jest o systemie kanalizacji zbiorczej – należy rozumieć przez to sieć w rozumieniu art. 2 pkt 7 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, zakończoną oczyszczalnią ścieków albo końcowym punktem zrzutu ścieków (art. 16 pkt 59 prawa wodnego).

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest natomiast zakładem w rozumieniu art. 16 pkt 73 prawa wodnego, rozumianego jako podmiot korzystający z wód w ramach usług wodnych, wykonujący urządzenia wodne lub wykonujący inne działania wymagające zgody wodnoprawnej.

Ścieki. Osady ściekowe.

Przede wszystkim, obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego prowadzącego oczyszczalnię ścieków wynikają z charakteru substancji, z którymi ma ono do czynienia. Wobec tego należy ustalić, które substancje są przedmiotem zainteresowania ustawodawcy, nakazującego chronić środowisko – a zarazem istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania. I tak, na podstawie art. 16 pkt 61 prawa wodnego, przez „ścieki” rozumie się wprowadzane do wód lub do ziemi:

- a) wody zużyte na cele bytowe lub gospodarcze,
- b) ciekłe odchody zwierzęce, z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania w sposób i na zasadach określonych w przepisach działu III rozdziału 4 oraz w przepisach ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2017 r. poz. 668 i 1566),
- c) wody odciekowe ze składowisk odpadów oraz obiektów unieszkodliwiania odpadów wydobywczych, w których są składowane odpady wydobywcze niebezpieczne oraz odpady wydobywcze inne niż niebezpieczne i obojętne, miejsc

- magazynowania, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, wykorzystane solanki, wody lecznicze i termalne,
- d) wody pochodzące z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni,
  - e) wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych, z wyjątkiem wód wtłaczanych do górotworu, jeżeli rodzaje i ilość substancji zawartych w wodzie wtłaczanej do górotworu są tożsame z rodzajami i ilościami substancji zawartych w pobranej wodzie, z wyłączeniem niezanieczyszczonych wód pochodzących z odwodnienia zakładów górniczych,
  - f) wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb w obiektach przepływowych, charakteryzujących się poborem zwrotnym, o ile ilość i rodzaj substancji zawartych w tych wodach przekracza wartości ustalone w warunkach wprowadzania ścieków do wód określonych w pozwoleniu wodnoprawnym,
  - g) wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb albo innych organizmów wodnych w stawach o wodzie stojącej, o ile produkcja tych ryb lub organizmów rozumiana jako średnioroczny przyrost masy tych ryb albo tych organizmów w poszczególnych latach cyklu produkcyjnego przekracza 1500 kg z 1 ha powierzchni użytkowej stawów rybnych tego obiektu w jednym roku danego cyklu.

Tak rozumiane ścieki dzielą się na:

- a) ścieki bytowe - rozumie się przez to ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków (art. 16 pkt 62 prawa wodnego);
- b) ścieki komunalne - rozumie się przez to ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych (art. 16 pkt 63 prawa wodnego);
- c) ścieki przemysłowe - rozumie się przez to ścieki niebędące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu (art. 16 pkt 64 prawa wodnego).

Analogiczne definicje ścieków zostały wprowadzone w ustawie o zbiorowym odprowadzaniu ścieków - w art. 1 pkt. 8-11 oraz w prawie ochrony środowiska – w art. 3 pkt 38-38c.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że powstające w procesie oczyszczania ścieków osady są odpadami - regulowanymi jednak odrębnie od ścieków, na gruncie ustawy o odpadach (a zatem nie są objęte niniejszą analizą). Przez „odpady” rozumie się każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany (art. 3 pkt 6 ustawy o odpadach w zw. z art. 3 pkt 12 prawa ochrony środowiska). Ustawa o odpadach wyróżnia kilka ich rodzajów, w tym w szczególności (w art. 2 pkt 2) „odpady komunalne” - tj. odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych; zmieszane odpady komunalne pozostają zmieszanymi odpadami komunalnymi, nawet jeżeli zostały poddane czynności przetwarzania odpadów, która nie zmieniła w sposób znaczący ich właściwości.

Ustawodawca wyodrębnia przy tym spośród osadów - komunalne osady ściekowe, które definiuje jako **pochodzący z oczyszczalni ścieków osad z komór fermentacyjnych oraz innych instalacji służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do składu ścieków komunalnych** (art. 3 pkt 4 ustawy o odpadach). Należy je zatem odróżnić od zakładowych osadów ściekowych, które będą podlegały regulacjom odnoszącym się do odpadów w ogólności.

Pozwolenie wodnoprawne. Pozwolenie zintegrowane. Decyzja środowiskowa. Zgłoszenie.

Pierwsze obowiązki formalnoprawne w zakresie ochrony środowiska dotyczą wymogu uzyskania pozwolenia na prowadzenie niektórych rodzajów działalności. Pozwolenia takie mogą zaś nakładać kolejne wymogi – właściwe dla danego przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego i prowadzonej przez nie działalności.

Na podstawie przepisu art. 180 pkt 2 i 3 prawa ochrony środowiska, eksploatacja instalacji powodująca wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi jest dozwolona po uzyskaniu pozwolenia, jeżeli jest ono wymagane. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pozwolenie wodnoprawne jest wymagane na:

- 1) **usługi wodne;**
- 2) **szczególne korzystanie z wód;**
- 3) długotrwałe obniżenie poziomu zwierciadła wody podziemnej;
- 4) rekultywację wód powierzchniowych lub wód podziemnych;
- 5) wprowadzanie do wód powierzchniowych substancji hamujących rozwój glonów;
- 6) wykonanie urządzeń wodnych;
- 7) regulację wód, zabudowę potoków górskich oraz kształtowanie nowych koryt cieków naturalnych;
- 8) zmianę ukształtowania terenu na gruntach przylegających do wód, mającą wpływ na warunki przepływu wód;

- 9) prowadzenie przez wody powierzchniowe płynące w granicach linii brzegu oraz przez wały przeciwpowodziowe obiektów mostowych, rurociągów, przewodów w rurociągach osłonowych lub przepustów;
- 10) prowadzenie przez śródlądowe drogi wodne oraz przez wały przeciwpowodziowe napowietrznych linii energetycznych i telekomunikacyjnych (art. 389 prawa ochrony środowiska).

Pozwolenie wodnoprawne jest wymagane również na:

- 1) lokalizowanie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią:
  - a) nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
  - b) nowych obiektów budowlanych;
- 2) gromadzenie na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, oraz prowadzenie na tych obszarach odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania, jeżeli wydano decyzję, o której mowa w art. 77 ust. 3 (art. 390 ust. 1 prawa ochrony środowiska).

Przez wzgląd na powyższe co do zasady konieczne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód polegające na odprowadzeniu oczyszczonych ścieków pochodzących z oczyszczalni ścieków do wód lub do ziemi albo do urządzeń kanalizacyjnych.

Nie ma natomiast obowiązku uzyskania pozwolenia w zakresie wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza z instalacji do oczyszczania ścieków (zob. § 1 ust. 2 Rozporządzenia MŚ w sprawie pozwoleń w zw. z ust. 17 Załącznika do Rozporządzenia MŚ w sprawie pozwoleń w zw. z art. 220 prawa ochrony środowiska). Nadto nie ma obowiązku zgłoszenia takiej instalacji organowi ochrony środowiska (zob. § 2 ust. 4 pkt 7 Rozporządzenia MŚ w sprawie rodzajów instalacji).

Artykuł 392 Prawa ochrony środowiska stanowi, iż pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi albo do urządzeń kanalizacyjnych są wydawane z uwzględnieniem przepisów rozdziałów 1-4 w dziale IV tytułu III ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska. Na mocy zaś art. 182 prawa ochrony środowiska, pozwolenia, o których mowa w art. 181 ust. 1 pkt 2 i 4, pozwolenie wodnoprawne na pobór wód oraz **pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi nie są wymagane w przypadku obowiązku posiadania pozwolenia zintegrowanego.**

Kiedy więc będziemy mieli do czynienia z taką sytuacją? Otóż *pozwolenia zintegrowanego wymaga prowadzenie instalacji, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej w niej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, z wyłączeniem instalacji lub ich części stosowanych wyłącznie do badania, rozwoju lub testowania nowych produktów lub procesów technologicznych* (art. 201 ust. 1 prawa ochrony środowiska).

Pozwolenie wodnoprawne wydawane jest na czas oznaczony, nie dłuższy niż 10 lat, z wyjątkiem pozwolenia zintegrowanego, które jest wydawane na czas nieoznaczony, choć na wniosek prowadzącego instalację, również pozwolenie zintegrowane może być wydane na oznaczony okres czasu.

Pozwolenie wodnoprawne określa:

1) rodzaj i parametry instalacji istotne z punktu widzenia przeciwdziałania zanieczyszczeniom;

2) **wielkość dopuszczalnej emisji w warunkach normalnego funkcjonowania instalacji, nie większą niż wynikająca z prawidłowej eksploatacji instalacji, dla poszczególnych wariantów funkcjonowania);**

3) **maksymalny dopuszczalny czas utrzymywania się uzasadnionych technologicznie warunków eksploatacyjnych odbiegających od normalnych, w szczególności w przypadku rozruchu i wyłączenia instalacji, a także warunki lub parametry charakteryzujące pracę instalacji, określające moment zakończenia rozruchu i moment rozpoczęcia wyłączenia instalacji oraz warunki wprowadzania do środowiska substancji lub energii w takich przypadkach;**

4) **jeżeli ma to wpływ na określenie wymagań ochrony środowiska:**

a) **wymagany termin zakończenia eksploatacji instalacji,**

b) **dopuszczalny łączny czas dalszej eksploatacji instalacji oraz sposób dokumentowania czasu tej eksploatacji;**

5) źródła powstawania albo miejsca wprowadzania do środowiska substancji lub energii;

6) **termin, od którego jest dopuszczalna emisja, w przypadku określonym w art. 191a;**

6a) oznaczenie głównego prowadzącego instalację lub określenie zakresu odpowiedzialności poszczególnych prowadzących oznaczone części instalacji za eksploatację instalacji zgodnie z przepisami ochrony środowiska, w przypadku, o którym mowa w art. 183b.

Należy przy tym zaznaczyć, że eksploatacja instalacji jest dozwolona już po wniesieniu zabezpieczenia, o ile zostało ono ustanowione (art. 210 ust. 1-4 prawa ochrony środowiska).

Jak już wspomniano, na podstawie art. 201 ust. 1 prawa ochrony środowiska, pozwolenia zintegrowanego wymaga prowadzenie instalacji, której funkcjonowanie, ze względu na rodzaj i skalę prowadzonej w niej działalności, może powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości, z wyłączeniem instalacji lub ich części stosowanych wyłącznie do badania, rozwoju lub testowania nowych produktów lub procesów technologicznych. Rodzaje instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości określa Rozporządzenie MŚ w sprawie rodzajów instalacji. W ust. 6.13 załącznika do Rozporządzenia wymieniono m.in. instalacje do oczyszczania ścieków, z wyjątkiem oczyszczalni ścieków komunalnych, pochodzących z instalacji wymagających uzyskania pozwolenia zintegrowanego. **W konsekwencji - nie każda oczyszczalnia ścieków wymaga uzyskania pozwolenia zintegrowanego.**

„Pod tym pojęciem, na potrzeby stosowania ust. 6.13 załącznika do ww. rozporządzenia, należy rozumieć obiekty uwzględnione w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz (jednocześnie) zobowiązane do spełniania kryteriów przewidzianych dla ścieków komunalnych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. 2014 poz. 1800).

Obowiązek uzyskania pozwolenia zintegrowanego, na podstawie ust. 6.13 załącznika do ww. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. dotyczy przede wszystkim oczyszczalni ścieków realizujących zadania w zakresie oczyszczania ścieków przemysłowych, pochodzących z różnych rodzajów instalacji (z których przynajmniej jedna wymaga pozwolenia zintegrowanego). Będą to więc, co do zasady, obiekty niezależnie eksploatowane, nie podporządkowane jednej konkretnej działalności przemysłowej.

W przypadku oczyszczalni ścieków przemysłowych, obsługujących wyłącznie jedną instalację wymagającą uzyskania pozwolenia zintegrowanego, położoną na terenie tego samego zakładu co przedmiotowa oczyszczalnia, mamy do czynienia z ciągiem urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, a więc jedną instalacją zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt. 6 ustawy Prawo ochrony środowiska. Dlatego też w takich przypadkach pozwolenia zintegrowane dla instalacji IPPC powinno obejmować również oczyszczalnię ścieków jako integralną część tej instalacji.

Należy również zwrócić uwagę, że obowiązek uzyskania pozwolenia zintegrowanego nie powinien być odnoszony do urządzeń podczyszczających ścieki, po których ścieki trafiają, za pośrednictwem systemu kanalizacji, na zewnętrzną oczyszczalnię ścieków, stanowiącą ostatni etap oczyszczania przed wprowadzeniem ścieków do środowiska”¹.

Szczegółowe informacje w zakresie udzielania pozwoleń zintegrowanych, znajdują się w Rozdziale 4 w dziale IV tytułu III prawa ochrony środowiska.

Warto w tym miejscu wspomnieć, że tzw. przydomowe oczyszczalnie ścieków są zwolnione z obowiązku posiadania pozwolenia wodnoprawnego (i zintegrowanego). Zgodnie bowiem z art. 152 ust. 1 prawa ochrony środowiska, instalacja, z której emisja nie wymaga pozwolenia, mogąca negatywnie oddziaływać na środowisko, podlega **zgłoszeniu** organowi ochrony środowiska, z zastrzeżeniem ust. 8.

Rozporządzenie MŚ w sprawie rodzajów instalacji, których emisja wymaga zgłoszenia określa rodzaje instalacji, z których emisja nie wymaga pozwolenia, a których eksploatacja wymaga zgłoszenia organowi ochrony środowiska. I tak, zgodnie z § 2 ust. 1, zgłoszenia z uwagi na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi wymagają oczyszczalnie ścieków o przepustowości do 5 m³ na dobę, wykorzystywane na potrzeby własnego gospodarstwa domowego lub rolnego w ramach zwykłego korzystania z wód. W zakresie wymogów formalnych zgłoszenia, o którym mowa wyżej, odesłać należy do art. 152 ust. 2-9 prawa ochrony środowiska.

---

1 Wyjaśnienia dot. rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. z 2014 r., poz. 1169), dostępny w internecie: ippc.mos.gov.pl.

„Należy pamiętać, że pozwolenie zintegrowane eliminuje obowiązek uzyskania pozwoleń „sektorowych” dla instalacji typu IPPC, ale nie znosi tego obowiązku w odniesieniu do pozostałych instalacji (źródeł emisji) nie powiązanych z nimi technologicznie. Dlatego w przypadkach, gdy pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska może być wymagane (ze względu na przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu poza terenem zakładu, który eksploatuje wiele urządzeń i instalacji, nie tylko typu IPPC), zaleca się opracowywanie jednego studium rozprzestrzeniania się hałasu ze wszystkich jego źródeł i ustalanie warunków emisji hałasu dla całego zakładu, zgodnie z wymogami ustawy. Aby jednak uniknąć sytuacji, w której te same kwestie regulują dwie decyzje (pozwolenie zintegrowane oraz pozwolenie na emitowanie hałasu) zaleca się, aby pozwolenie zintegrowane odwoływało się do tych postanowień decyzji „sektorowej”, które odnoszą się do źródeł związanych z eksploatacją instalacji typu IPPC. Pozwolenie zintegrowane może natomiast określać specyficzne uwarunkowania eksploatacyjne wynikające z wymogów Najlepszej Dostępnej Techniki, umożliwiające zapobieganie, względnie minimalizowanie emisji hałasu ze źródeł związanych z instalacją typu IPPC. Należy podkreślić, że w sytuacji, gdy instalacja typu IPPC funkcjonuje samodzielnie, względnie, gdy na terenie zakładu nie występują inne źródła hałasu, pozwolenie zintegrowane zastępuje pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska”.²

W przypadku niektórych oczyszczalni ścieków, na etapie ubiegania się o wydanie pozwolenia wodnoprawnego na wykonanie urządzeń wodnych będzie konieczne uzyskanie dodatkowo decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, o której mowa w art. 71 i następnych ustawy o udostępnianiu informacji (określających wymogi formalne i załączniki do wniosku w tym przedmiocie).

Na podstawie art. 71 ust. 1 i 2 ustawy o udostępnieniu informacji, decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach określa środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach jest wymagane dla planowanych:

- 1) przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko;
- 2) przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Powyższe rodzaje przedsięwzięć określa Rozporządzenie RM o przedsięwzięciach. W szczególności, na podstawie § 2 ust. 1 pkt 40 tego rozporządzenia, do przedsięwzięć mogących **zawsze** znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się **instalacje do oczyszczania ścieków przewidziane do obsługi nie mniej niż 100 000 równoważnych mieszkańców** w rozumieniu art. 43 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm.). Natomiast zgodnie z § 3. ust. 1 pkt 77 i 78 Rozporządzenia RM o przedsięwzięciach, do przedsięwzięć mogących **potencjalnie** znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się następujące rodzaje przedsięwzięć:

---

² *Pozwolenia zintegrowane (IPPC) Wytyczne do sporządzenia wniosku o wydanie pozwolenia zintegrowanego*, red. Anna Zmysłowska, dostępny w Internecie: <http://ippc.mos.gov.pl>.

1) instalacje do oczyszczania ścieków inne niż wymienione w § 2 ust. 1 pkt 40, **przewidziane do obsługi nie mniej niż 400 równoważnych mieszkańców** w rozumieniu art. 43 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne;

2) instalacje do oczyszczania ścieków przemysłowych z wyłączeniem instalacji, które nie powodują wprowadzania do wód lub urządzeń ścieków zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, wymienione w załączniku nr 11 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. Nr 137, poz. 984 oraz z 2009 r. Nr 27, poz. 169).

W przypadku więc wyżej wskazanych instalacji – przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne będzie obowiązane wystąpić z wnioskiem o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Zgodnie bowiem z art. 73 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji, postępowanie w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach wszczyna się na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia.

Należy mieć na uwadze, że wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach może być poprzedzone przeprowadzeniem oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji, obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko stwierdza, w drodze postanowienia, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, biorąc pod uwagę wskazane w tym przepisie kryteria.

Umowa na oczyszczanie ścieków. Kontrola ścieków, badania i pomiary.

Ustawa o zbiorowym odprowadzaniu ścieków w art. 5 w sposób ogólny wskazuje obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego: przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne ma obowiązek zapewnić zdolność posiadanych urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych do realizacji dostaw wody w wymaganej ilości i pod odpowiednim ciśnieniem oraz dostaw wody i odprowadzania ścieków w sposób ciągły i niezawodny, a także zapewnić należyłą jakość dostarczanej wody i odprowadzanych ścieków. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne obowiązane jest również do prowadzenia regularnej wewnętrznej kontroli jakości wody. Wymóg zapewnienia dostaw pod odpowiednim ciśnieniem, o którym mowa w ust. 1, dotyczy wyłącznie dostaw wody z sieci. Jeżeli umowa o zaopatrzenie w wodę lub odprowadzanie ścieków nie stanowi inaczej, odbiorca usług odpowiada za zapewnienie niezawodnego działania posiadanych instalacji i przyłączy wodociągowych lub instalacji i przyłączy kanalizacyjnych z urządzeniem pomiarowym włącznie.

Artykuł 6 ust. 1 rzeczony ustawy obliguje natomiast przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne do zawarcia pisemnej umowy z odbiorcą usług w przedmiocie odprowadzania

ścieków (w tym oczyszczania ścieków). Wskazuje jednocześnie wymogi co do podstawowej treści takich umów oraz określa podmioty, które mogą być odbiorcą usług. Jak wynika z ust. 3 omawianego artykułu, umowa zawiera w szczególności postanowienia dotyczące:

- 1) ilości i jakości świadczonych usług kanalizacyjnych oraz warunków ich świadczenia;
- 2) sposobu i terminów wzajemnych rozliczeń;
- 3) praw i obowiązków stron umowy;
- 3a) warunków usuwania awarii przyłączy kanalizacyjnych będących w posiadaniu odbiorcy usług;
- 4) procedur i warunków kontroli urządzeń kanalizacyjnych;
- 5) ustaleń zawartych w zezwoleniu, o których mowa w art. 18;
- 6) okresu obowiązywania umowy oraz odpowiedzialności stron za niedotrzymanie warunków umowy, w tym warunków wypowiedzenia.

Rzeczona umowa może być zawarta z osobą, która posiada tytuł prawny do korzystania z nieruchomości, do której ma być dostarczana woda, lub z której mają być odprowadzane ścieki, albo z osobą, która korzysta z nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym (art. 6 ust. 4 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków). Jeżeli nieruchomość zabudowana jest budynkiem wielolokalowym lub budynkami wielolokalowymi, umowa zawierana jest z ich właścicielem lub z zarządcą. Natomiast na wniosek właściciela lub zarządcy budynku wielolokalowego lub budynków wielolokalowych przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne zawiera umowę, o której mowa w ust. 1, także z osobą korzystającą z lokalu wskazaną we wniosku (art. 6 ust. 5-6 i 7 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków).

Co ważne, zgodnie z art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane do prowadzenia regularnej kontroli ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych i ścieków przemysłowych oraz kontroli przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych. W zakresie powyższego, na podstawie § 11 Rozporządzenia MB, przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne prowadząc kontrolę ścieków przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych, ustala miejsce, sposób i częstotliwość poboru kontrolnych próbek. Pobór kontrolnych próbek odbywa się po zawiadomieniu dostawcy ścieków przemysłowych o zamiarze przeprowadzenia kontroli i w obecności upoważnionego przedstawiciela dostawcy ścieków przemysłowych. Zgodnie zaś z § 16 Rozporządzenia MB, w badaniach próbek ścieków przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych stosuje się metodyki referencyjne analizy, takie jak metodyki określone w przepisach dotyczących warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.

Należy zauważyć, że obowiązek kontroli, o którym mowa wyżej znajduje niejako uzupełnienie w art. 147 prawa ochrony środowiska. Zgodnie z ust. 1 i 2 tego przepisu: *prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody. Prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do ciągłych pomiarów wielkości emisji w razie wprowadzania do środowiska znacznych ilości substancji lub energii.*

Na gruncie przedmiotowego uregulowania, przez **instalację** rozumie się:

- a) stacjonarne urządzenie techniczne,
- b) zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu,
- c) budowle niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję.

Dalej wskazać należy, że **prowadzącym instalację** jest podmiot uprawniony na podstawie określonego tytułu prawnego do władania nią w celu jej eksploatacji zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska, na zasadach wskazanych w ustawie (art. 3 pkt 6 i 31 prawa ochrony środowiska). Natomiast przez **urządzenie** rozumie się niestacjonarne urządzenie techniczne, w tym środki transportu, a przez **użytkownika urządzenia** - podmiot uprawniony na podstawie określonego tytułu prawnego do władania urządzeniem w celu jego eksploatacji zgodnie z wymaganiami ochrony środowiska, na zasadach wskazanych w ustawie (art. 3 pkt. 42 i 42a prawa ochrony środowiska). W końcu, **emisja** - to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- a) substancje,
- b) energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne (art. 3 pkt 4 prawa ochrony środowiska).

Wielkością emisji jest rodzaj i ilość wprowadzanych substancji lub energii w określonym czasie oraz stężenia lub poziomy substancji lub energii, w szczególności w gazach odlotowych, wprowadzanych ściekach oraz wytwarzanych odpadach. Przez pomiar zaś rozumie się również obserwacje oraz analizy (art. 3 pkt 43 i 21 prawa ochrony środowiska).

Ustawodawca przewiduje przy tym, że zakres obowiązku prowadzenia pomiarów, może być związany z parametrami charakteryzującymi wydajność lub moc instalacji albo urządzenia. Co się z tym wiąże - jeżeli wykonane przez prowadzącego instalację do termicznego przekształcania odpadów pomiary wykazą, że zostały przekroczone dopuszczalne wielkości emisji do wód, ustanowione w odrębnych przepisach, prowadzący instalację jest obowiązany w ciągu 24 godzin od momentu stwierdzenia przekroczenia tych emisji powiadomić o tym organ ochrony środowiska właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego.

Konkretyzację art. 147 ust. 1 i 2 znajdziemy w Rozporządzeniu MŚ w sprawie pomiarów wielkości emisji. Na mocy § 8 ust. 1 tego rozporządzenia, pomiary ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi prowadzi się, gdy ścieki są wprowadzane w ramach szczególnego korzystania z wód, o którym mowa w art. 37 prawa wodnego. Natomiast wymagania w zakresie pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi określają przepisy wydane na podstawie art. 45 ust.1 pkt 1 i 3 prawa wodnego, chyba że wymagania te zostały określone w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym.

Należy w tym miejscu wyjaśnić, że Rozporządzenie odwołuje się do nieobowiązującej już wersji ustawy Prawo wodne. Artykuł 37 prawa wodnego, do którego odsyła Rozporządzenie stanowił: szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykle, w szczególności:

- 1) pobór oraz odprowadzanie wód powierzchniowych lub podziemnych;
- 2) **wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi;**
- 3) przerzuty wody oraz sztuczne zasilanie wód podziemnych;
- 4) piętrzenie oraz retencjonowanie śródlądowych wód powierzchniowych;
- 5) korzystanie z wód do celów energetycznych;
- 6) korzystanie z wód do celów żeglugi oraz spławu;
- 7) wydobywanie z wód kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, a także wycinanie roślin z wód lub brzegu;
- 8) rybackie korzystanie ze śródlądowych wód powierzchniowych.

Zgodnie z aktualnym brzmieniem ustawy, odpowiednik nieobowiązującego już przepisu znajduje się w art. 34 prawa wodnego i stanowi: szczególnym korzystaniem z wód jest korzystanie z wód wykraczające poza powszechne korzystanie z wód oraz zwykle korzystanie z wód, obejmujące:

- 1) odwadnianie gruntów i upraw;
- 2) użytkowanie wód znajdujących się w stawach i rowach;
- 3) **wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych będących własnością innych podmiotów ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego określone w przepisach wydanych na podstawie art. 100 ust. 1;**
- 4) wykonywanie na nieruchomości o powierzchni powyżej 3500 m² robót lub obiektów budowlanych trwale związanych z gruntem, mających wpływ na zmniejszenie naturalnej retencji terenowej przez wyłączenie więcej niż 70% powierzchni nieruchomości z powierzchni biologicznie czynnej na obszarach nieujętych w systemy kanalizacji otwartej lub zamkniętej;
- 5) rybackie korzystanie ze śródlądowych wód powierzchniowych;
- 6) wykorzystywanie wód do celów żeglugi oraz spławu;
- 7) przerzuty wód oraz sztuczne zasilanie wód podziemnych;
- 8) wydobywanie z wód powierzchniowych, w tym z morskich wód wewnętrznych wraz z wodami wewnętrznymi Zatoki Gdańskiej oraz wód morza terytorialnego, kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, a także wycinanie roślin z wód lub brzegu;
- 9) uprawianie na wodach sportu, turystyki lub rekreacji przy pomocy jednostek pływających wyposażonych w silnik spalinowy o mocy silnika powyżej 10 kW, z wyłączeniem dróg wodnych;
- 10) chów ryb w sadzach;
- 11) zapewnienie wody dla funkcjonowania urządzeń umożliwiających migrację ryb;
- 12) nawadnianie gruntów lub upraw wodami w ilości większej niż średniorocznie 5 m³ na dobę;
- 13) **korzystanie z wód na potrzeby działalności gospodarczej;**

- 14) rolnicze wykorzystanie ścieków, jeżeli ich łączna ilość jest większa niż 5 m³ na dobę;
- 15) korzystanie z wód w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących, przeznaczonych do chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych;
- 16) organizacja wypoczynku lub sportów wodnych w ramach działalności gospodarczej.

Natomiast odpowiednikiem dawnego art. 45 prawa wodnego, do którego odsyła Rozporządzenie MŚ w sprawie pomiarów wielkości emisji – jest art. 99 obowiązującego prawa wodnego i stanowi on podstawę prawną Rozporządzenia MŚ w sprawie wprowadzania ścieków.

W obecnym stanie prawnym należy tak jak uprzednio przyjmować, że wprowadzanie ścieków do wód i do ziemi jest szczególnym korzystaniem z wód i jako takie wymaga przeprowadzania pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi (na podstawie § 8 Rozporządzenia MŚ w sprawie pomiarów wielkości emisji w zw. z art. 147 ust. 1 i 2 prawa ochrony środowiska) – na warunkach określonych w pozwoleniu wodnoprawnym lub pozwoleniu zintegrowanym, względnie w Rozporządzeniu MŚ w sprawie wprowadzania ścieków.

Jak nadmieniono, Rozporządzenie MŚ w sprawie wprowadzania ścieków określa wymagania w zakresie pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi, o ile w danym przypadku wymagania te nie zostały określone w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym. W takim przypadku należy sięgnąć do treści Rozporządzenia normującego szczegółowo wszelkie wymogi odnoszące się do badania warunków, jakim mają odpowiadać ścieki.

Niezależnie od obowiązku pomiarowego ścieków, w Rozporządzeniu w sprawie pomiarów wielkości emisji zwraca uwagę **obowiązek badania ilości pobieranej wody oraz pomiaru hałasu**. Zgodnie z § 9 ust. 1 i 2 Rozporządzenia, pomiary ilości pobieranej wody prowadzi się, gdy nominalne zapotrzebowanie instalacji zlokalizowanych na terenie zakładu jest większe niż 100 m³ na dobę. **Jednakże przepis ten nie znajdzie zastosowania, jeżeli pomiary ilości pobieranej wody zostały określone w pozwoleniu wodnoprawnym albo pozwoleniu zintegrowanym.** Na podstawie § 11 ust. 6 Rozporządzenia w sprawie pomiarów wielkości emisji, pomiary ilości pobieranej wody prowadzi się za pomocą urządzeń pomiarowych spełniających wymagania prawnej kontroli metrologicznej w rozumieniu art. 4 pkt 9 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. - Prawo o miarach (Dz. U. z 2013 r. poz. 1069).

Jeżeli chodzi o okresowe pomiary hałasu w środowisku, który jest wyrażony wskaźnikami hałasu mającymi zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska (L_{Aeq} D i L_{Aeq} N), to według § 10 ust. 1-3 Rozporządzenia w sprawie pomiarów wielkości emisji, **prowadzi się je dla zakładu, na terenie którego są eksploatowane instalacje lub urządzenia emitujące hałas, dla którego zostały wydane pozwolenie na emitowanie hałasu do środowiska lub decyzja o dopuszczalnym poziomie hałasu.** Okresowe pomiary hałasu w środowisku, który jest wyrażony wskaźnikami hałasu mającymi zastosowanie do ustalania i kontroli warunków korzystania ze środowiska (L_{Aeq} D i L_{Aeq} N), **prowadzi się dla instalacji, dla której zostało wydane pozwolenie**

zintegrowane. Okresowe pomiary hałasu w środowisku, w tym hałasu impulsowego, prowadzi się raz na dwa lata, z uwzględnieniem specyfiki pracy źródeł hałasu. W przypadku źródeł hałasu pracujących sezonowo pomiary hałasu przeprowadza się w tym okresie.

Wracając na grunt prawa ochrony środowiska, warto zwrócić uwagę, że przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych dotyczą także przepisy art. 147 ust. 4 i 5 ustawy Prawo ochrony środowiska. Prowadzący instalację nowo zbudowaną lub zmienioną w istotny sposób, z której emisja wymaga pozwolenia, jest obowiązany do przeprowadzenia wstępnych pomiarów wielkości emisji z tej instalacji. Obowiązek ten należy zrealizować najpóźniej w ciągu 14 dni od zakończenia rozruchu instalacji lub uruchomienia urządzenia, chyba że organ właściwy do wydania pozwolenia określił w pozwoleniu inny termin. Nadto, na podstawie art. 147 ust. 6 prawa ochrony środowiska, prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do ewidencjonowania wyników przeprowadzonych pomiarów oraz ich przechowywania przez 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, którego dotyczą.

Co zaś szczególnie istotne, zgodnie z art. 147a ust. 1 prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani zapewnić wykonanie pomiarów wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, w tym pobieranie próbek przez:

- 1) akredytowane laboratorium w rozumieniu ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. o systemie oceny zgodności (Dz. U. z 2016 r. poz. 655 i 1228 oraz z 2017 r. poz. 32) lub
- 2) certyfikowane jednostki badawcze, o których mowa w art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 25 lutego 2011 r. o substancjach chemicznych i ich mieszaninach (Dz. U. z 2015 r. poz. 1203 oraz z 2016 r. poz. 2003) - w zakresie badań, do których wykonywania są obowiązani.

Należy przy tym wskazać, że prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia, posiadający certyfikat systemu zarządzania jakością, mogą wykonywać pomiary wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, do których wykonania są obowiązani, w tym pobierania próbek, również we własnym laboratorium, pod warunkiem że laboratorium to jest również objęte systemem zarządzania jakością lub jest zapewniony automatyczny pobór prób przy użyciu próbobierni objętej nadzorem metrologicznym (art. 147a ust. 1a prawa ochrony środowiska). Jeżeli prowadzący instalację jest obowiązany do prowadzenia ciągłych pomiarów wielkości emisji, powinien zapewnić możliwość automatycznego ciągłego zapisu wyników przez przyrząd pomiarowy (art. 147a ust. 2 ustawy o zbiorowym odprowadzaniu ścieków).

Wyniki pomiarów, o których mowa w art. 147 ust. 1, 2 i 4, prowadzący instalację i użytkownik urządzenia przedstawiają organowi ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, jeżeli pomiary te mają szczególne znaczenie ze względu na potrzebę zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska (art. 149 ust. 1 prawa ochrony środowiska).

Powyższy obowiązek uszczegóławia Rozporządzenie MŚ w sprawie wyników pomiarów, prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia. A zatem jego regulacje należy wiązać z wcześniej omawianym Rozporządzeniem MŚ w sprawie pomiarów wielkości emisji.

Właściwym organom ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska przekazuje się wyniki pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia, dla wszystkich instalacji lub urządzeń, na które został nałożony obowiązek ich prowadzenia (§ 2 ust. 1 Rozporządzenia MŚ w sprawie wyników pomiarów). Na podstawie § 2 ust. 2 Rozporządzenia MŚ w sprawie wyników pomiarów - wyniki pomiarów oraz inne dane przedkłada się w formie pisemnej, z zastrzeżeniem § 6, zgodnie z którym, jeżeli istnieją możliwości techniczne i ekonomiczne, wyniki pomiarów oraz inne dane mogą być przedkładane również w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, za pośrednictwem publicznych sieci telekomunikacyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne.

Celem uszczegółowienia wskazać należy, że wyniki pomiarów oraz inne dane przedkłada się:

- 1) w przypadku pomiarów ciągłych - w terminie 30 dni od dnia zakończenia półrocza, w którym pomiary zostały wykonane - za I półrocze oraz w terminie do dnia 31 stycznia roku następującego po roku kalendarzowym, w którym pomiary zostały wykonane - za rok kalendarzowy;
- 2) w przypadku pomiarów okresowych wykonywanych częściej niż jeden raz w miesiącu - w terminie 30 dni od dnia zakończenia kwartału, w którym pomiary zostały wykonane;
- 3) w pozostałych przypadkach - w terminie 30 dni od dnia zakończenia pomiaru (§ 7 Rozporządzenia MŚ w sprawie wyników pomiarów).

Wyniki wstępnych pomiarów emisji substancji lub energii wprowadzanej do środowiska, prowadzone dla instalacji lub urządzenia nowo zbudowanego lub zmienionego w istotny sposób, z których emisja wymaga pozwolenia, przekazuje się natomiast w formach i układach określonych dla pomiarów okresowych, w terminie 30 dni od dnia zakończenia pomiarów (dotyczy sytuacji opisanej w art. 147 ust. 4 prawa ochrony środowiska).

Warto wspomnieć, że Prawo ochrony środowiska przewiduje także sytuacje, gdy organ ochrony środowiska może nałożyć na przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne **dotatkowe obowiązki prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji lub dotatkowe wymagania w zakresie prowadzenia pomiarów**. Z taką sytuacją będziemy mieli do czynienia jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych, jeżeli wymagane jest pozwolenie na emisję z instalacji.

Przy okazji powyższego warto zwrócić uwagę na przepis art. 20 ust. 1 w zw. z art. 3 ust. 1 pkt 2a i 4a ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku. Na jego podstawie organ ochrony środowiska może nałożyć na przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne w drodze decyzji **obowiązek wykonywania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi lub pomiarów zawartości substancji w wodzie**, jako na podmiot korzystający

ze środowiska prowadzący działalność stwarzającą ryzyko szkody w środowisku, lub która jest przyczyną bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku, w tym obowiązek pobierania próbek, lub monitoringu przyrodniczego różnorodności biologicznej i krajobrazowej. W takiej sytuacji przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne jest obowiązane przechowywać wyniki badań, wyniki pomiarów oraz dane z monitoringu przez okres 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, którego dotyczą, oraz przedkładać je organowi ochrony środowiska na jego żądanie (art. 20 ust. 2 ustawy o zapobieganiu szkodom w środowisku). Jednocześnie, według ust. 4 tego przepisu, ma ono obowiązek zapewnić wykonanie badań lub pomiarów, o których mowa w ust. 1, przez akredytowane lub własne laboratorium, o których mowa w art. 147a ust. 1 pkt 1 lub ust. 1a prawa ochrony środowiska. Dodatkowo, w przypadku innym niż wskazany w ust. 1 przepisu, w celu potwierdzenia występowania bezpośredniego zagrożenia szkodą w środowisku lub szkody w środowisku regionalny dyrektor ochrony środowiska może wykonywać badania zanieczyszczenia gleby i ziemi lub pomiary zawartości substancji w wodzie, w tym pobieranie próbek lub monitoring przyrodniczy różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Na gruncie prawa wodnego ogólny obowiązek przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego jest wysłowny w art. 83. ust. 1 prawa wodnego: **wprowadzający ścieki do wód lub do ziemi są obowiązani zapewnić ochronę wód przed zanieczyszczeniem, w szczególności przez budowę i eksploatację urządzeń służących tej ochronie, a tam, gdzie jest to celowe, powtórne wykorzystanie oczyszczonych ścieków**. On też implikuje obowiązek prowadzenia badań ścieków, o którym była mowa wyżej na gruncie Rozporządzenia MŚ w sprawie wprowadzania ścieków.

W uzupełnieniu powyższego trzeba wskazać, że zgodnie z art. 101 ust. 1 prawa wodnego, zakłady pobierające wodę oraz przeznaczające ścieki do rolniczego wykorzystania są obowiązane prowadzić pomiary ilości pobranej wody oraz ilości i jakości ścieków oraz prowadzić ewidencję dokonywanych pomiarów. Oprócz tego, zakłady wprowadzające ścieki do wód lub do ziemi mogą, w pozwoleniu wodnoprawnym, zostać obowiązane do prowadzenia pomiarów jakości wód powierzchniowych powyżej i poniżej miejsca zrzutu ścieków oraz wód podziemnych, a także prowadzenia ewidencji dokonywanych pomiarów, jeżeli zachodzi potrzeba zapewnienia możliwości utrzymania dobrego stanu wód lub jego nie pogarszania oraz osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61 (art. 101 ust. 2 prawa wodnego). Natomiast zakłady pobierające wodę w ilości większej niż 100 m³ na dobę są obowiązane do dokonywania ciągłego pomiaru ilości pobieranej wody oraz prowadzenia ewidencji dokonywanych pomiarów (art. 101 ust. 3 prawa wodnego).

Utrzymanie urządzenia wodnego i wód. Opłata legalizacyjna i opłaty za korzystanie z wód.

Wskazać wypada na kolejne istotne regulacje prawa wodnego, wiążące się bezpośrednio lub pośrednio z ponoszeniem kosztów i opłat. I tak - art. 187 ust. 1 prawa wodnego stanowi: *przy projektowaniu, wykonywaniu oraz utrzymywaniu urządzeń wodnych należy kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju, koniecznością osiągnięcia dobrego stanu wód i charakterystycznych dla nich biocenoz, koniecznością osiągnięcia celów środowiskowych, o których mowa w art. 56, art. 57, art. 59 oraz w art. 61, oraz potrzebą zachowania istniejącej rzeźby terenu oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i ekosystemach lądowych zależnych od wód.* Regulacja artykułu 188 ust. 1 i 2 prawa wodnego statuuje zaś zasadę, zgodnie z którą utrzymywanie urządzeń wodnych należy do ich właścicieli i polega na eksploatacji, konserwacji oraz remontach w celu zachowania ich funkcji, natomiast w kosztach utrzymywania urządzeń wodnych uczestniczy ten, kto odnosi z nich korzyści.

Przepis stosuje się także w przypadku ochrony przed powodzią lub suszą, żeglugi, poboru wód, energetycznego wykorzystania urządzeń wodnych, wprowadzania ścieków lub odprowadzania wody do urządzeń wodnych oraz innych usług wodnych, a także działalności gospodarczej związanej z wykorzystaniem urządzeń wodnych do celów rekreacyjnych, z wyłączeniem działalności wykonywanej przez uprawnionych do rybactwa. Na wniosek właściciela urządzenia wodnego właściwy organ Wód Polskich, w drodze decyzji, dokonuje podziału kosztów utrzymywania urządzeń wodnych. We wniosku, właściciel urządzenia wodnego wskazuje podmioty odnoszące korzyści, określa zakres odnoszonych korzyści oraz proponowaną wielkość udziału w kosztach utrzymywania urządzenia wodnego (art. 188 ust. 4 prawa wodnego).

Należy wskazać, że zakłady, które przez wprowadzanie ścieków do wód [publicznych śródlądowych wód powierzchniowych oraz morskich wód wewnętrznych] albo w inny sposób przyczyniają się do wzrostu kosztów utrzymania tych wód, ponoszą taką część kosztów, w jakiej nastąpił ten wzrost.

Kolejno zwrócenia uwagi wymaga obowiązek wnoszenia opłat za korzystanie z wód. Zgodnie z art. 268 ust. 1 pkt. 2 i 5 prawa wodnego, opłaty za usługi wodne uiszczą się za:

- 1) wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- 2) wprowadzanie do wód lub do ziemi ścieków z chowu lub hodowli ryb oraz innych organizmów wodnych.

Wymaga przy tym wskazania, że zgodnie z art. 279 pkt 1 prawa wodnego, zwolnione z opłat za usługi wodne jest wprowadzanie do ziemi ścieków w celu rolniczego wykorzystania, w przypadku posiadania pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego na takie ich wykorzystanie.

Opłata za usługi wodne za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi składa się z opłaty stałej oraz opłaty zmiennej zależnej od ilości i jakości ścieków wprowadzanych w ramach pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego. Wysokość opłaty za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi zależy od rodzaju substancji zawartych

w ściekach i ich ilości, rodzaju ścieków, a w przypadku wód z obiegów chłodzących elektrowni lub elektrociepłowni - od temperatury tych wód. Przez substancje zawarte w ściekach rozumie się także substancje wyrażone jako wskaźniki pięciodobowego biochemicznego zapotrzebowania tlenu (BZT5), chemicznego zapotrzebowania tlenu, zawiesiny ogólnej oraz sumy chlorków i siarczanów (Cl+SO₄) (art. 270 ust. 8-10 prawa wodnego).

Wysokość opłat za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi ustalają Wody Polskie oraz przekazują podmiotom obowiązującym do ponoszenia opłat za usługi wodne w formie informacji rocznej, zawierającej także sposób obliczenia tej opłaty. Zauważyć przy tym wypada, że jeżeli przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne nie zgadza się z wysokością opłaty – **ma prawo wniesienia reklamacji** do Wód Polskich (art. 273 i n. prawa wodnego). W zakresie szczegółowych obliczeń wysokości opłaty i trybu reklamacji, odesłać należy do przepisów art. 271 i następujących prawa wodnego oraz Rozporządzenia w sprawie stawek opłat.

Nadto, zgodnie z art. 280 pkt 1 lit. b oraz pkt 2 lit. b prawa wodnego, w razie wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi - bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego, a także w razie wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi z przekroczeniem warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym albo w pozwoleniu zintegrowanym – należy zapłacić **opłatę podwyższoną**.

Jeśli chodzi o wysokość tej opłaty, to w przypadku wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi bez wymaganego pozwolenia wodnoprawnego albo pozwolenia zintegrowanego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi ustala się ją w wysokości 500% opłaty zmiennej za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi. Warto dodać, że ponosi się ją niezależnie od opłaty zmiennej za usługi wodne (art. 281 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 prawa wodnego).

Natomiast wysokość opłaty podwyższonej związanej z przekroczeniem warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi zależy odpowiednio od ilości, stanu i składu ścieków albo minimalnej procentowej redukcji stężeń substancji w ściekach, substancji zanieczyszczających w procesie oczyszczania ścieków, a w przypadku ścieków przemysłowych, dopuszczalnej ilości substancji zanieczyszczających oraz dopuszczalnej masy substancji, w tym w szczególności ilości substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, w odprowadzanych ściekach przypadającej na jednostkę masy wykorzystanego surowca, materiału, paliwa lub wytworzonego produktu, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 99 ust. 1 pkt 1 - stosownie do warunków określonych w pozwoleniu wodnoprawnym albo pozwoleniu zintegrowanym (art. 283 ust. 1 prawa wodnego). Opłatę podwyższoną ustala, w drodze decyzji, właściwy organ Inspekcji Ochrony Środowiska, po stwierdzeniu przekroczenia określonych w pozwoleniu wodnoprawnym albo pozwoleniu zintegrowanym warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi, na podstawie pomiarów prowadzonych przez podmiot obowiązujący do ponoszenia opłat za usługi wodne lub innych środków dowodowych niezbędnych do ustalenia wielkości przekroczenia.

Szczegółowe regulacje związane z opłatą podwyższoną zawarte są w art. 280 i następnym prawa wodnego.

Odbiór nieczystości ciekłych w stacjach zlewnych.

W zakres działalności przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych prowadzących oczyszczalnie ścieków często wchodzi odbiór nieczystości ciekłych ze zbiorników bezodpływowych w stacjach zlewnych. Na gruncie ustawy o utrzymaniu w czystości, przez **nieczystości ciekłe** rozumie się ścieki gromadzone przejściowo w zbiornikach bezodpływowych, natomiast przez **stacje zlewnie** rozumie się przez instalacje i urządzenia zlokalizowane przy kolektorach sieci kanalizacyjnej lub przy oczyszczalniach ścieków służące do przyjmowania nieczystości ciekłych dowożonych pojazdami asenizacyjnymi z miejsc gromadzenia (art. 2 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o utrzymaniu w czystości).

Uszczegółowienie omawianej problematyki znajduje się w Rozporządzeniu MI, które stanowi w § 5: *dopuszczalna wielkość ładunku zanieczyszczeń w nieczystościach ciekłych, wprowadzanych do stacji zlewnej, uzgadniana jest przez właściciela stacji zlewnej z posiadaczem oczyszczalni ścieków, w której będą oczyszczane, i wynika z przyjętego dla oczyszczalni ścieków bilansu ilościowego i jakościowego ścieków oraz stosowanych w niej procesów oczyszczania i sposobów stosowania osadów ściekowych*. Naturalnie jeżeli mamy do czynienia z jednym i tym samym podmiotem – to przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne samodzielnie ustala wielkość ładunku zanieczyszczeń ciekłych. Właścicielem stacji zlewnej, wg § 1 pkt 1 Rozporządzenia MI, jest bowiem również jednostka organizacyjna oraz osoba posiadająca stację zlewną w zarządzie lub użytkowaniu, a także inne podmioty władające stacją zlewną.

Zgodnie z § 7 ust. 1 i 2 Rozporządzenia MI, dostawca nieczystości ciekłych wprowadza je do stacji zlewnej, jeżeli w umowie zawartej z właścicielem stacji zlewnej określono w szczególności:

- 1) miesięczną objętość i rodzaj dowożonych do stacji zlewnej nieczystości ciekłych;
- 2) dopuszczalną wielkość ładunku zanieczyszczeń w dowożonych nieczystościach ciekłych;
- 3) miejsce, częstotliwość i sposób pobierania próbek kontrolnych nieczystości ciekłych.

Pobieranie próbek kontrolnych do analiz określających stan i skład dowożonych nieczystości ciekłych odbywa się w obecności dostawcy nieczystości lub osoby przez niego upoważnionej, w miejscu pobierania próbek wskazanym w umowie, o której mowa w ust. 1. W stacji zlewnej odbiór nieczystości ciekłych potwierdzany jest zgodnie z wzorem określonym w załączniku do rozporządzenia (§ 8 Rozporządzenia MI).

Sprawozdanie do Głównego Urzędu Statystycznego.

Kolejne obowiązki przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych znajdujemy w ustawie statystycznej, gdzie w art. 30 ust. 1 pkt 3 czytamy, iż *podmioty gospodarki narodowej są obowiązane do przekazania nieodpłatnie danych dotyczących prowadzonej działalności i jej wyników zgodnie z programem badań statystycznych statystyki publicznej oraz w formie udostępnionym zgodnie z art. 18a ust. 3.*

Przez **podmiot gospodarki narodowej** należy tu rozumieć osobę prawną, jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej oraz osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą - tym samym również przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne będzie zobowiązane do składania sprawozdań do Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego (względnie innego organu). O temacie sprawozdań, terminie ich składania i innych kwestiach formalnych decyduje program badań statystycznych statystyki publicznej, tj. szczegółowy zakres podmiotowy i przedmiotowy badań statystycznych podmiotów gospodarki narodowej ustalany corocznie, na każdy następny rok w drodze rozporządzenia Rady Ministrów (art. 18 w zw. z art. 2 pkt 7 ustawy statystycznej).

Zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy statystycznej, przekazywanie danych, o których mowa w ust. 1 pkt 3, odbywa się:

- 1) w postaci elektronicznej, w szczególności za pośrednictwem elektronicznej platformy gromadzenia danych statystycznych, a w przypadkach wskazanych w programie badań statystycznych statystyki publicznej - w innej formie lub postaci;
- 2) w postaci wywiadu przeprowadzanego przez ankietera statystycznego metodą wywiadu bezpośredniego lub wywiadu telefonicznego.

Aktualnie obowiązują Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych na rok 2017 oraz na rok 2018, które określają podmioty obowiązane do składania sprawozdań oraz terminy ich złożenia. Na gruncie obydwu, **przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może być zobowiązane do złożenia m.in. następujących sprawozdań związanych ze stanem i ochroną środowiska:**

- 1) M-06 - Sprawozdanie o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych;
- 2) OS-1 - Sprawozdanie o emisji zanieczyszczeń powietrza oraz o stanie urządzeń oczyszczających;
- 3) OS-5 - sprawozdanie z oczyszczalni ścieków miejskich i wiejskich;
- 4) OS-6 - sprawozdanie o odpadach (z wyłączeniem odpadów komunalnych).

Formularze w/w sprawozdań dotyczące roku 2017 zawarte są w Rozporządzeniu Prezesa RM.

Należy jednak zaznaczyć, że nie sposób z góry ustalić, jaki będzie zakres obowiązków sprawozdawczych dla ogółu oczyszczalni ścieków, ponieważ różnią się one od siebie chociażby wielkością, czy prowadzoną dodatkową działalnością. Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne może natomiast sprawdzić swój indywidualny zakres

obowiązków sprawozdawczych w Portalu Sprawozdawczym³ (po uprzednim aktywowaniu konta) lub wystąpić z pisemnym wnioskiem do urzędu statystycznego o określenie tych obowiązków.

Podsumowanie.

Mając na uwadze powyżej omówione uregulowania prawne należy dojść do wniosku, że przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne prowadzące oczyszczalnię ścieków jest obowiązane w szczególności do:

- 1) Uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na szczególne korzystanie z wód polegające na odprowadzeniu oczyszczonych ścieków pochodzących z oczyszczalni ścieków do wód lub do ziemi albo urządzeń kanalizacyjnych, bądź pozwolenia zintegrowanego;
- 2) zawierania umów w zakresie oczyszczania ścieków z odbiorcami usług,
- 3) względnie - zawierania umów w zakresie odbioru nieczystości ciekłych z ich dostawcami,
- 4) prowadzenia analiz jakościowych ścieków dopływających do oczyszczalni oraz ścieków oczyszczonych, ścieków wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych;
- 5) prowadzenia analiz jakościowych nieczystości ciekłych dowożonych taborem asenizacyjnym,
- 6) sporządzania i przechowywania raportów z analiz,
- 7) przekazywania właściwym organom ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia,
- 8) uiszczania opłat za usługi wodne tj. za wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- 9) przekazywania uprawnionym organom (w tym GUS) sprawozdań statystycznych dotyczących prowadzenia oczyszczalni ścieków.

Pamiętać jednak należy, że niniejsze opracowanie dotyczy jedynie obowiązków formalnoprawnych przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, które wynikają *stricte* z prowadzenia oczyszczalni ścieków i oczyszczania ścieków. Zakres obowiązków ulegnie natomiast rozszerzeniu, w przypadku prowadzenia przez przedsiębiorstwa dodatkowych działalności, jakie mogą prowadzić oczyszczalnie ścieków, co jednak stanowić będzie przedmiot odrębnego opracowania.

---

3 form.stat.gov.pl.